

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди
Кафедра освітології та інноваційної педагогіки
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут публічного управління
та державної служби
Кафедра публічної політики
Інститут досліджень безпеки Європейського Союзу (Франція)
Гранадський університет (Іспанія)
Жешувський університет (Республіка Польща)
Університет третього віку в Громадкі (Республіка Польща)
Європейський інститут безперервної освіти (Словацька Республіка)
Педагогічний інститут Чендуського університету (КНР)
Університет імені Неджметтіна Ербакана (Туреччина)
Державний університет в Гуарапуаві (Бразилія)

Матеріали
VI Міжнародної науково-практичної конференції

**ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ І СЕРЕДНЬОЇ
ОСВІТИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА**

20–21 травня 2022 року

Харків
2022

ББК 74.58+74.20+88.40+88.840

УДК 37.013.77:[378+373.5]

П86

Редакційна колегія:

Балацинова А. Д. – канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Васильєва С. О. – д-р пед. наук, доцент, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Ворожбіт-Горбатюк В. В. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Кін О. М. – д-р пед. наук, доцент, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Лупаренко С. Є. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Попова О. В. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Рогова Т. В. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Собченко Т. М. – д-р пед. наук, доцент, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Ткачова Н. О. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Цапко А. М. – канд. пед. наук, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди.

Відповідальність за зміст, стилістику, орфографію та пунктуацію статей несуть автори

*Затверджено редакційно-видавничою радою
Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
(протокол №7 від 20.07.2022 року)*

Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика : матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 20–21 травня 2022 р.) / за ред. Боярської-Хоменко А. В., Попової О. В. ; Харк. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. Харків, 2022. 498 с.

У збірнику відображено психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої школи в умовах сучасних викликів. Він містить результати досліджень учених, викладачів, учителів, наукові пошуки докторантів, аспірантів, здобувачів вищої освіти з питань методології, історичного та компаративного дискурсу розвитку педагогічної науки; організаційних, дидактичних і методичних засад реалізації дистанційного та змішаного навчання; педагогічних засад інклюзивної освіти; інновацій в освіті; розвитку загальної і вищої освіти; освіти дорослих; цифрових трансформацій в публічному управлінні та адмініструванні.

Матеріали стануть у нагоді науковцям, докторантам, аспірантам, викладачам, здобувачам вищих закладів освіти, практичним працівникам у галузі освіти.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ І МЕТОДОЛОГІЯ, ІСТОРИЧНИЙ І КОМПАРАТИВНИЙ ДИСКУРС РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ

Ваховський Л. Ц. Індукція і дедукція як пізнавальні процедури в дослідженнях з історії освіти і педагогічної думки	12
Гончарова О. М. Освітні програми у сфері туризму французьких закладів вищої освіти	15
Горєлова М. А. Провідні технології організації навчання студентів у США	19
Докучаєва В. В. Інжиніринг як інструмент дослідження в галузі освіти	23
Друганова О. М., Гусенко К. В. Актуальність ідей К. Д. Ушинського в парадигмі сучасної української школи	27
Зарудна І. А. Суть терміну «компетентність» у законодавстві про освіту України та Європейського Союзу	30
Zaťko Jozef Development of Cooperation between Educational Institutions in the European Union as a Network Activity	33
Золотухіна С. Т. Наскрізне виховання як складова педагогічного процесу в історичному дискурсі	36
Кабусь Н. Д., Мартинюк І. М., Погребняк Т. Д. Зарубіжний досвід надання соціально-психологічної допомоги військовослужбовцям та цивільному населенню в зоні збройних конфліктів	40
Костенко О. В. Метод кодування за Grounded Theory Methodology в процесі проєктування дослідницького дизайну історико-педагогічного дослідження	44
Madsen S. S., Krasin S., Krasina H., Khodykina Y. Cross-Sectional Studies of Ukrainian and Norwegian Pre-Service Early Childhood Education Teachers' Digital Practices	47
Магілін О. В. Система закладів військової освіти Латвії	55
Marchenko O., Varannyk M., Zhovtonizhko I. Peculiarities of Teaching the Fundamentals of Comparative Pedagogy to Graduates of the Scientific Degree “Doctor of Philosophy” in the Specialty of “Educational, Pedagogical Sciences”	59

МЕТОД КОДУВАННЯ ЗА GROUNDED THEORY METHODOLOGY В ПРОЦЕСІ ПРОЄКТУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОГО ДИЗАЙНУ ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Костенко О. В.

здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
м. Харків, Україна

У статті на основі вивчення міждисциплінарної методологічної та психолого-педагогічної літератури розкриваються основні етапи побудови дослідницького дизайну. Спираючись на закордонні методологічні розробки, подається опис методу кодування за Grounded Theory Methodology та окреслюються перспективи його застосування в історико-педагогічних дослідженнях.

Ключові слова: *метод кодування, дослідницький дизайн, Grounded Theory Methodology, теоретико-методологічна перспектива, історико-педагогічне дослідження.*

The article based on the study of interdisciplinary methodological literature reveals the main stages of construction of a research design. Relying on foreign methodological works, a description of the coding method according to Grounded Theory Methodology is given and the prospects of its application in historical and pedagogical research are outlined.

Key words: *coding method, Grounded Theory-methodology, research design, theoretical and methodological perspective, data analysis methods, historical and pedagogical research.*

Результативність наукового дослідження залежить від багатьох факторів. Для подальшого розвитку та вдосконалення сфер життя людини вкрай важливо, щоб результати дослідницьких робіт, відповідаючи критеріям якості, якнайповніше розкривали суть досліджуваного феномена [2]. Одним із головних інструментів для досягнення цієї мети є чітко продуманий, виважений дослідницький дизайн, основними елементами якого є свідомо артикуляція дослідницького інтересу та актуальних питань, вибір теоретико-методологічної перспективи та методів дослідження.

Теоретико-методологічне позиціонування визначає те, під яким кутом аналітичного зору та за допомогою яких концептуальних інструментів буде сформульований, проведений та представлений дослідницький проєкт. Це свого роду аналітичне підсвічування, що творить контур досліджуваного об'єкта та виокремлює його антураж. Воно визначає, яка частина реальності, в якому розмірі та в якій формі буде відтворена дослідником. Як картини Пікассо відрізняються від картин Леонардо да Вінчі через обрану техніку та стиль автора, так і дослідницькі проєкти з різними теоретико-методологічними підходами будуть відрізнятися через обраний фокус. При цьому цінність дослідження має залежати від емпіричної відповідності, аналітичної коректності та концептуальної витримки, а не від

теоретико-методологічного вибору як такого. Адже саме в теоретико-методологічному плюралізмі полягає свобода мислення та джерело новизни, а також чітке «ні» будь-яким проявам ідеології в науці.

Наступним кроком після вибору теоретико-методологічної перспективи, як правило, має стати визначення методів дослідження. Тут також залишається незмінним імператив взаємоузгодження всіх складових дослідницького проєкту, починаючи від чіткого формулювання дослідницького інтересу та актуальних питань, і закінчуючи вибором форми представлення результатів. Визначенню та аргументації вибору методів дослідження має приділятися достатньо уваги ще на початку проєктування, адже будь-яка невідповідність негативно позначиться на всьому дослідженні та з великою вірогідністю призведе до спотворення результатів [6, с. 15–22].

На сучасному етапі розвитку суспільних наук існує три варіанти методологічної побудови, або ж «дизайну», дослідження: так звані якісні, кількісні та змішані. В основі якісних методів лежить реконструктивна парадигма з фокусом на соціальній природі речей та явищ, іманентності досліджуваного в досліднику та, як результат, постійній (само)рефлексії. Для кількісних методів характерним є слідування ідеям об'єктивізму з об'єктивною реальністю та переносом дослідницького акценту на кількісні показники. Звідси часте використання статистичних методів, орієнтація на перевірку гіпотез, дедуктивна логіка дослідження. Змішані методи («mixed methods») ґрунтуються на поєднанні різних кількісних та/або якісних, про що і свідчить їх назва. У будь-якому разі найголовнішим для дослідника є осмислене та доречне використання цих методів, уникання їх несвідомого змішування [6, с. 19].

Говорячи про методи аналізу даних, що застосовуються в дослідженнях з історії педагогіки, варто, перш за все, звернути увагу на специфіку історичних досліджень в цілому, що полягає в частій неможливості для дослідника встановити безпосередній зв'язок із предметом свого дослідження. Аналіз найчастіше ґрунтується на архівних матеріалах, представлених текстами, аудіо записами, картинами, фотографіями тощо. Для вивчення таких даних застосовується метод як якісного, так і кількісного контент-аналізу [1]. Цей метод дає можливість проаналізувати значний обсяг даних, тримаючи інтерпретації дослідника в межах тексту, що аналізується.

Однак у тому випадку, коли завдання дослідника полягає в проведенні більш детального аналізу певного, відносно невеликого за розміром тексту, можуть бути застосовані додаткові методи аналізу даних. Наприклад, це може бути метод кодування за *Grounded Theory*-методологією, яка базується на циклічному вивченні предмету дослідження з постійними порівняннями, саморефлексією дослідника, пошуком абдуктивних висновків, відшліфовуванням дослідницьких питань в процесі аналізу тощо [7; 5]. В якості даних розглядається будь-що, що може допомогти скласти мозаїку дослідження. Кодування за *Grounded Theory* може також бути застосоване для аналізу експертних інтерв'ю як бази задля покращення якості та контролю побудови категорій при контент-аналізі.

В основу методу, як і у *Grounded Theory*-методології в цілому, покладено постійне порівняння, індуктивна та абдуктивна побудова кодів та інтеграція всього

аналізу [3, с. 319; 4, с. 51]. На початку відбувається «відкрите кодування», метою якого є «примусити» текст «відкритися» та «заговорити». Після детального прочитання матеріалу, текст ділиться на невеликі сегменти у вигляді окремих словосполучень чи навіть слів, до яких систематично ставляться запитання щодо того, які аспекти предмету дослідження тематизуються, які актори були задіяні, які замовчуються, чому та з яких причин.

Метою цієї техніки є не допустити простого перефразування матеріалу з одного боку, а з іншого – уникнути несвідомого та неконтрольованого проникнення власних мотивів та намірів дослідника у процес аналізу.

Особлива увага має бути спрямована на «живі» коди, тобто слова чи словосполучення з ознаками окремого коду, що містяться у самому тексті [7, с. 60, 64–65]. Такі коди є досить цінними для дослідника, оскільки є своєрідними самородками, що якнайкраще відображають суть материнського тексту, і тому мають у першу чергу бути використаними при аналізі.

За відкритим кодуванням слідує осьове. Усі категорії, які були створені у процесі відкритого кодування, детально аналізуються. Із них обираються найголовніші, після чого шляхом установалення часових, просторових, мотиваційних, причинно-наслідкових зв'язків навколо цих ключових категорій вибудовуються певні кластери, що відображають логічні співвідношення кодів між собою в тексті [7, с. 61].

Коли всі відкриті коди були згруповані навколо відповідних осьових, починається завершальний етап аналізу – селективне кодування. Відповідно до дослідницьких питань та дослідницького інтересу формуються серцевинні категорії, які в процесі подальшого аналізу логічно об'єднуються довкола дослідницьких питань за допомогою постійних порівнянь, запитань та побудови гіпотез [3, с. 324–326]. У результаті категорії об'єднуються по-новому, і текст починає відкривати для дослідника прихований у ньому зміст.

Отже, особливою рисою методу кодування за *Grounded Theory Methodology*, у порівнянні з іншими методами аналізу текстів, є глибше висвітлення прихованих змістових структур шляхом порівняння, пошуку логічних зв'язків, орієнтації на дослідницькі питання. Цей метод дає змогу примусити дані «заговорити своєю власною мовою», при цьому даючи відповідь на сформульовані проблеми. Водночас, відкриваючи додаткові можливості аналізу, цей метод має і свої обмеження. Перш за все, це часові затрати, необхідні для проведення якісного аналізу. Пов'язаною з цим є практична складність застосування цього методу щодо великих об'ємів даних. Крім того, не кожне дослідницьке питання, як і не кожен текст, відповідатимуть можливостям такого кодування. Якщо ж відповідність знайдена, то кодування за *Grounded Theory Methodology* може використовуватися і як окремий самостійний метод, і як методичне доповнення у контексті змішаного дослідницького дизайну задля кращого розкриття змісту даних, зокрема у межах історико-педагогічних досліджень.

Список використаних джерел

1. Зеленська, Л., Балацінова, А. Теоретичні основи застосування контент-аналізу в історико-педагогічних дослідженнях. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. 2020. № 1. С. 29–42.
2. Мірошніченко В. Особливості сучасної методології військово-педагогічних наукових досліджень. *Наукові інновації та передові технології*. 2022. № 2 (4). С. 345–354.
3. Berg Ch., Milmeister M. Im Dialog mit den Daten das eigene Erzählen der Geschichte finden... In: Mey, Günter/Mruck, Katja (Hrsg.): *Grounded Theory Reader*. 2011. P. 303–332.
4. Charmaz K. *Constructing Grounded Theory. A Practical Guide Through Qualitative Analysis*. London, 2006.
5. Deepa V., Sujatha R., Mohan J. Unsung voices of technology in school education-findings using the constructivist grounded theory approach. *Smart Learning Environments*. 2002. № 9(1). P. 1–25.
6. Przyborski A., Wohlrab-Sahr M. *Qualitative Sozialforschung. Ein Arbeitsbuch*. München, 2010.
7. Strauss A. L. *Grundlagen qualitative Sozialforschung*. München, 1991.

CROSS-SECTIONAL STUDIES OF UKRAINIAN AND NORWEGIAN PRE-SERVICE EARLY CHILDHOOD EDUCATION TEACHERS' DIGITAL PRACTICES

Madsen S. S.

PhD in Pedagogy, Associate Professor
UiT The Arctic University of Norway
Tromsø, Norway

Krasin S.

PhD in Pedagogy, Head Association of Child and Family Psychologists
Kharkiv, Ukraine

Krasina H.

PhD in Pedagogy,
Municipal Establishment “Kharkiv Humanitarian-Pedagogical Academy” of the
Kharkiv Regional Council
Kharkiv, Ukraine

Khodykina Y.

PhD in Psychology, Associate Professor
H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University
Kharkiv, Ukraine

Пандемія Covid-19 спровокувала різкі зміни в освітньому контексті. Здається, що у використанні онлайн-навчання є певні успіхи, та проблема соціальної дистанції більш не є актуальною проблемою. У цій статті представлені